

L I E E R I I.
DE
Affectibus Colli.

C A P. I.

De Angina.

Angina) quasi intus angens, præcludit enim cibi, potus & æris introitum; ab *ἀγγυ* suffoco, stranguilo; Cynanche, quod canibus, Synanche, quod *subus* familiares sint morbi.

Definitio; hæc descriptio est admodum generalis, quia non omnis faucium inflammatio est angina, ut in *varius morbis febris ungarica*. E. non est reciproca definitio.

Faucium inflammatio ab Hippocrate distinguitur ab angina 6. Epidem. lect. 7. t. 1. quibusdam vero faucium inflammationes aderant, aliis angina.

Hæc jam potest substitui definitio, quod sit cum febre continua, dolore, ardore deglutendi difficultate & suffocationis metu.

Differentia desumitur à musculis affectis, qui varii sunt, vel œsophagi, laryngis, vel asperæ arteriæ. Oesophagi externi inflammati efficiunt Paracynanchen; Interni vero Synanchen; hæc species familiaris est subus, quæ *ut plurimum moriuntur*. Asperæ arteriæ inter-

næ sive laryngis musculi affecti generant Cynanchen, quæ species familiaris est canibus. Externi vero seu asperæ arteriæ capitis musculi inflammati Paracynanchen constituunt.

Fauces i. e. Pars ex gula & gutture constituta.

Partes affecta sunt variæ communes nempe quæ palatum constituunt Respiratio & deglutitio præprimis læduntur ab ipso morbo, etiam alia symptomata accidunt.

Nota; partes hæc omnes non semper omnes læduntur, sed pro diversitate symptomatum.

Si Hippocratem consulamus, is tres tantum admittit differentias desumptas à morbi gravitate & vehementia; Prima est paracynanche, quando tantus adest in faucibus & collo tumor, ut proprii Laryngis musculi constringantur cum orthopnæa, otis rictu, linguæ exertione, oculorum prominentia, faciei rubore, aponia & potus in nates regurgitatione,

Pp 1

Altera

Altera est in qua rubor & inflammatio se magis foris & extrinsecè extendunt, vocatur paracynanche.

Tertia, in qua solum rubor & tumor in colli & nei vicis musculis conspicitur extrinsecè cum minoribus symptomatibus.

Est vel vera vel notha: & hæc vel ratione causæ vel ratione effectus, ut plurimum angina fit per viam fluxionis, rarissimè per viam congestionis.

Est vel maligna vel benigna; In illa omnia symptomata sunt graviora & contagiosa, in hæc verò non ita.

Hæc notata adhuc est differentia & ab Autore omissa.

Causa, mediata esse ac frigidus, ictus, potus frigidus.

Ebrietas est quævis repletio; sanguis biliosus, vel lymphæ acriori imprægnatus per arteriæ jugularis ramos influit.

Pituitosus humor illegitimus & nothum potius excitat; sapissimè, quod notandum, fit à mensium seu hamorrhoidum suppressione.

Quibus ex angina in pulmonem fit mali conversio, intra septem dies moriuntur, si vero hos effugerint, suppurati sunt. l. 5. aph. x.

Angina correpto tumore in collo fieri bonum, morbus enim foras vertitur. l. 7. aph. 49.

Anginâ detento, tumor & rubor in pectore superveniens bonum, morbus enim foras vertitur. l. 6. aph. 37.

Si febre detento collum repenti pervertatur, ut vix deglutire queat, nullo in faucibus existente tumore, mortiferum: l. 8. aph. 35.

Indicationes desumuntur à morbo, causa morbifica & viribus.

In principio quies commendatur etiam ipsius lingue, hinc gargarizatio valida etiam non approbatur.

Humor vel influxit, qui resolvendus, vel concoquendus si aliter fieri nequit & suppurandus & mutandus, vel adhuc influit, qui repellendus, revellendus & derivandus, vires vero roborandæ.]

Periculosissima quæ nulla in faucibus præbet signa, [tumorem seu inflammationem,] præter dolorem & orthopnœam.

Quæ fit ob laxationem vertebræ etiam pro incurabili habetur.

Inter revellentia primum obtinet locum V. S. quæ parcius in hyeme quam ætate ad ministranda, & quidem partitis vicibus. Si à mensium vel hamorrhoidum suppressione secetur vena in pede, post sub lingua aperiatur vena, non vero in principio, ne tota corporis plethora illuc trahatur.

Post lenitivum exhibeatur, præsertim si sit à pituita, ex mann. el. ʒij. Crem. tart. ʒʒ. In jusculo seu aq. aliqua destillata.

Repellentia externè collo nunquam applicanda, sed solum in gargarizatis locum habent; Atque decocta varia, plantag. tormentil. fol. quercus. rosar. rubr. succ. granat. myrtill. mel rosar. quod valde abitergit.

Si dolor urgeat, sac chalybeatum detur pro gargarizatione.

Post digerentia addantur decoctis; agrimon. betonit. hyssop. & tandem suppurantia.

Quod si tumor non rumpatur frustulum panis vel carnis per vim deglutatur, vel pulvis centaury. min. cum albo greco assu-

assumatur. Laudatur etiam ad rumpendum abscessum *gium* diaphoret.

Abscessus rupto ager commodè locandus, ut pus effluere queat.

Laryngotomia non minus rara quam periculosa, modum operandi tamen docet *Hildanus.*

Dieta debet esse tenuissima, quia juxta Hippocratem in morbis acutis tenui victu utendum.

Semper convenit V. S. si non evacuativa, tamen ventilativa.

An sanguis ad animi deliquium sic mittendus, ut voluit Galenus in febribus ardentibus, magnis inflammationibus & vehementibus doloribus? *ꝛ.* Neg. Obstat difficilis respiratio & suffocationis metus, dein de spiritibus vitales hic satis sunt necessarii ad respirationem.

Etiā imminenti signa sunt consideranda.

V. S. est optimum, præsentaneum & compendiosum remedium, præmitti tamen debet *Enema.*

In quo latere sit secanda V? *ꝛ.* in opposito primo, post etiam in affecto; Sin verò nullum discrimen appareat unum latus præ alio dolere, mittatur sanguis è dextro brachio: Vena mediana vel basilica.

Quid faciendum si menses sunt suppressi vel hæmorrhoides; vel si fluant, quæ vena secanda; *ꝛ.* Considerandum an mens adsit suffocationis, si adsit, præmittatur Sectio V. brachii, secus verò pedis.

De purgantibus notandum; si febris præcedat, vel simul cum angina invadat, purgantia possunt dari, quia humores sunt quasi turgescetes; debent tamen

febrim non augere, nec humores valdè agitate, *Cassia, manna, tamarindi, syrup. ros. solut. viol. de cicbor. c. theo &c. Eleæuar. diacatholic.*

Repellentia internè dantur in forma gargarismi, non debent esse acris, nec detoriam habere qualitatem, ne accidat nobis id, quod Medico contigisse Galenus meminit, qui atramentum savorium præ gargarismo præscripsit. Parantur potissimum, quod Galenus interdum innuit, ex moro, ex corticibus viridibus juglandum, acidâ cerevisiâ & melle.

Gargarismi non tunc in principio præscribuntur, quia propter illum motum major fit agitatio humorum ut magis infuant, potest tamen quis eo uti ut saltem detineat in ore, in statu vero commode adhiberi poterit. Quies hic est summe necessaria præprim. in principio ubi turgent humores, quo magis enim corpus movetur eò major fit agitatio sanguinis.

Somnus non adeo tutus, quia refluxus augetur & inflammatio major fieri potest in somno, in o. n. inflammationibus somnus non conducit.

Purgantia sine ratione omittuntur. *Zacut. Lusitan.* quæ tamen præscribi debent non in solida forma ut pilulari *Eleæuar. boli &c. sive potius in forma liquida.*

Ei cum vomitus sit periculotus, purgans debet esse faucibus gratum v. gr. ex manna, *ꝛ. man. elect. ʒij. Crem. tart. ʒß. solve in calore tepido balneæ Mariæ c. l. q. acidularum Willungensium sive Dendistemensium, addito parum succi citri. post clarificetur cum albumine ovi & filtratur per chartam emporeticam, cui odor & gustus suavis concilietur recentibus*

tibus corticibus citri, fiat potio clara & gratia est nobile & gratum purgans, unde dicitur Cæsareum seu Imperiale, quia Imperator solet uti hoc purgante ad ℥j. vel ℥ss. si desint acidulae potest sumi aq. flor. acatiar. & addi Spir. vitriol. ad gratiam.

In angina maligna summo cum successu exhiberi possunt medicamenta emetica.

Sudorifera, si adsit malignitas, summe necessaria sunt, talia debent esse quæ vim habent simul refrigerandi sanguinem quando transenat gulam, quale est niteum prolatum dos. ad ℥j.

De purgantibus notandum quod debeant esse talia quæ non agunt &c. Vid. supra.

Medicamenta contra Anginam.

Rad. potest addi radix tormentill. plant. fl. ligustri celebres sunt propter vim adstringendi: syr. pap. errat. rob. dianuc. quod habet vim alexipharm. & adstringendi etiam summam penetrandi.

Repellentia nunquam externè collo applicanda, sed in forma talium gargarismatum.

In gargarism. possunt addi vel substitui *plantago. flor. tormentill. mel rosatum* quod non solum repellit sed & valde abstergit.

Adstringentia sola non debent præscribi, sed semper digerentia & suppurationia debent admisceri, quia si solis adstringentibus uteremur, tum major fieret inflammatio, quia pori constringerentur sicque sanguis detineretur & non posset evacuare.

Formule in gargarism.

Loco liquoris in quo species coquan-

tur, potest substitui cerevisia acida in qua species possunt coqui, si dolor urgeat, lac chalybeatum.

Inter dilectientia commendatur, *decoctum agrimon. beton. hyssopi.*

Alii negligunt decoctiones & solvunt nitrum in aq. fontana, vel confundunt cancras in aq. fontana, & addunt parum aceti illoque utuntur pro gargarismate.

Medicamenta externa emollientia & resolventia adhibentur vel in forma Cataplasmatum, vel linimenti imponantur, possunt illis quæ Auth. habet alia herba addi matva his matv. flor. chamom. sambuc. melilot. quæ ad mucilaginem coquantur. *Ol. lumbricor. terrestr. præfertur, ol. sepi. florum Mynsichti. ol. sapon. Venet. inter Emplastra commēdatur Empl. astr. de meliloto, diaphoret. Mynsicht.*

Observ. 1. Causa mortis fuit angina maligna, hinc nocuit V. S. deinde magnum commisit errorem, quia assunxit medicamentum catharticum.

2. Quæ abscessus rumpunt sunt *Mercurius diaphoret. pulv. centaur. min. cum albo græco & melle assumptus, nidus hirundinum.* Excrementa animalium conducunt in ipso affectu propter vim resolvendi propter salia nitrosa, quibus imprægnata sunt ut album græcum, nidus hirundinum.

Formule.

Progargarism. R. *Semper vivi maj. exprime luccum, hujus lucci, R. ℥j. Salis armon. ℥vj. destillentur lege artis. S. Con. dest. Wasser gegē die Breun. si placet potest addi succus cancror. expressus, optimè etiam resolvit cassia extracta, si cum aq. plantaginis solvatur & sæpius gargarifetur.*

Con.

Convenit etiam hoc; *Re. nid. hirund.*
zib. Empl. de melilot. zij. medull. cassia
zib. c. l. q. sap. f. cataplatma S. Umbeschlag
umbden Halsf.

Sine collione: Re. Aq. prunell. semper
viv. corticum nucum aa. zij. Rob. dianuc.
zib. lap. prunell. zib. S. Gurgel. Wasser.
z. Flor. ligust. balaustr. rosar. rubr. torm.
ment. aa. p. j. lucifa crasse dentur ad char-
tam, S. Species mit saurem Bier zu
fochen.

Enema potest esse tale in angina quod
 debet præmitti *V. S. z. herb. violaria;*
malv. aa. m. j. chamomill. centaur. min.
aa. p. j. rad. liquirit. alch. aa. zij. Sem. lin.
zib. prunor. dulc. num. iv. Coq. in aq.

font. Colatur. *z. z. adde Electuar. dia-*
catholicon. z. z. viol. amygd. aa. zj.
vitell. ovi. salis gemma zib. m. f. Enema.
 Conveniunt etiam clysteres nutrientes ex
 juleculo capon. *carn. gallin.* Et quia febris
 urget, convenit *aq. cordialis frigida*
 Saxon.

Destillatum externè applicandum, Re-
 cipe *herb. sanicul. alchymill. pyrolæ utri-*
usque, matris sylvestris, veronic. hederæ
arbor. fragaria, consolid. Sarracen. aa.
milt. rad. vincetox. m. z. albigracimij.
 infundantur in cerevisia vetulta & acida
 per aliquot dies, post destillentur *S. ut*
 ante; manè & vespere potest gargaritari
 æger.

C A P U T II.

De Scrophulis.

Definitio) Sunt tumores penduli pro-
 pria membranâ inclusi & doloris
 expertes, quibus sunt communes.

Continent in se humorem pulvi vel
 melli similem.

Hippocrates putat fieri *strumas* ab an-
 no 14 ad 42. ab ea vero aetate ad annum
 65. fieri negat: nullam tamen video ra-
 tionem.

Molestæ magis sunt quam vitæ huma-
 næ infidiosa, excitant raucedinem, di-
 spnoeam & formam minus decoram.

Causa est humor crassus & lentus, quem
 pituitam vocant.

Non videtur verissimile quod si humor
 excrementitius quia sine corruptione tam-
 diu subsistere non possit, tandem tamen
 hic humor putredine & corruptioni sit ob-
 noxius.

Sed est succus glandularum nutritivus,
 qui nimia in copia adductus vel à causa
 aliqua violenta expressus è glandulis hu-
 mores tales excitat. Hinc peculiari etiam
 aliqua membrana concluditur: (Sener-
 tus & alii facultatem formativam hic ac-
 culant:) verum hoc esse probat *Cal. 23. l.*
6. ap. Timæ. à Guldinlee.

Inter causas locum habent æquæ ni-
 vales & crudæ, in *Carinthia, Styria &*
Alpibus, strumæ sunt endemiæ, & qui tani-
 in illa loca perveniunt ibidemq; aliquam-
 diu degunt, eodem modo corripuntur.

Optum etiam trahit hic humor è cibis
 crudis & crassis, hinc ætati puerili familia-
 res sunt scrophulæ.

Signis diagnosticis non indigemus.

Prognosis) Institutur talis, omnes dif-
 ficulter curantur, faciles tamen in pueris
 quàm in adultis.

A. v. a. f.

A vasis liberæ facilius curantur, quam quæ vasis implicatæ sunt ob metum hæmorrhagiæ si excindantur, vel ob metum graviorum symptomatum si caustica violenta apponantur & virulenta, cum vitus eorum toti Massæ sanguinæ communicari facillime possit, in colli parte anteriore sine periculo maximo excindi nequeunt propter nervos eo loci latentes, qui læsi aphoniam inducunt, quod Medico quidam, referente Galeno accidit, quia strumis quidem per excisionem liberavit puerum, sed mutum reddidit.

Nisi radicitus evellantur facile regenerantur; Radix scrophularia, urtica morius, ruscii valent.

Danda opera an insensibiliter discuti possit materia per topica emollientia & resolutentia, vel an ad suppurationem deduci possit. Suppuratione factâ observandum apertionem non esse faciendam, nisi totus humor suppuratus fuerit, ne calore expirato, reliquus magis indurescat.

Quod si nec hoc modo curati possint, restant sectio & per caustica potentialia assumptio. Illa periculi & timoris plena ut ante dictum. Hæc iudicium & prudentiam exactam requirit, ne sc, partes vicinæ lædantur: hinc munienda sunt ungue refrigerante Galeni, vel rosaceo aliove defensivo frigido.

Modum sectionis habent Sennert. *Instit. l. 5. part. 1. sect. 2. c. XIII.* Inter caustica primas obtinet arsenicum, quod ultra dimidii grani tritici quantitatem non adhibendum, & æger interea, ut febricitans & febrî maligna decumbens tractandus.

Laudatur lapis causticus à Sennert. in

Instit. l. 5. & ult. descriptus. Item causticum apposuit *Timmus* in propriâ filiâ frustra tentatis aliis. *re. calc. viv. ℥℥. min. ℥℥. sapon. fullon. q. s. coq. ad duritiem lapidis, vide in casibus ejus.*

(Purgantibus addatur semper Mercurius dulcis pilul. de galbano compositæ Sylv. etiam conveniunt.)

Potenter etiam discutit hoc *Emplastrum. ℞. Galban. acet. solut. ℥℥. pic. naval. ℥℥. sal armon. ℥℥. pulv rad. scrophular. ℥℥. Emplastr. Diachyl. c. gummat. ℥℥.*

Excisione curatam strumam in brachio & axilla dextra vid. *cas. med. Tim. l. 6. v. 23.*

Si pendeat strumæ ab exili radice, ligari potest radix seto equino aut filo setico.

Reges Gallia curant per donum inpernaturale, quod per successione ad omnes Reges, nullo habito familiæ respectu pervenit, primus fuit Ethnicus & Idolorum cultor, conversus vero ab uxore & baptizatus donum habuit sanandi per scatum scrophulas. Hinc tali utuntur formula:

REXTE TANGIT, DEUS TE SANET. Integrum tractatum hac de re scripsit *Andreas Laurentius*, Medicus Gallus.

Riverius] Curatas strumas habet in observationibus suis communicatis, observ. 18. observ. 9. ubi miram humoris strumas excitantis acedinem, ut ossa etiam excedere & colliquare potuerit, recenset.

Sequuntur *Externa. spirit. gummi ammoniac. topicus D. Geisfus, o o circula-*
tum

rum D. Fausti Archiatri olim Heidelbergerensis.

Zacutus Lusitanus commendat esum serpentum, laudat etiam extetnè pinguedinem serpentum.

Medicamenta ut plurimum exhibenda Luna decrescente. His tentanda est ipsa discessio, si non juvant, tentanda suppuratio, non tamen aperiendus tumor, nisi prius bene sit cocta omnis materia in illo.

Si hæc non respondent Voto Medici, ad extrema confugiendum, quod fit per cauteria & novaculas; interim tamen est curatio periculosa, quia vasa facilè possunt lædi. E. defensivum prius debet adhiberi, ut unguentum Galeni.

Inter caustica primas obtinet arsenicum, sed non sine periculo adhibetur propter sævissima symptomata: ultra dimidium grani triticeum pondus non est imponendum; quia verò est periculosum, alia adjungenda. Videatur Sennerit. de lapide caustico lib. 5. Institut.

Causticum tale prodest, ℞. calcis viva ℥℔. minii ℥℔. Sapon. fullonum q. s. coque ad duritiem lapidis, qui per 3 horas consumitur scroptulas filii illius à Guldenslee / estque tutius quam arsenicum. ad pag. 62. ibi item pumex potest addi, Emplastr. diasulphur. Rulandi, de armoniaco composito Fausti, Tale etiam habet Guldenslee. ℞. Galbani aceto soluti ℥j. picis navalis ℥℔. salis armoniac. ℥j. pulver. rad. scrophular. ℥ij. Emplastr. diachol. cum gummis ℥℔. m. f. Emplastr. S. Pfaster gegen Kröpfse.

Sequens Emplastrum. ℞. Rad. bryon. cycclam. Enula, cuscumeris agrestis aa. ℥j.

Coque cum vino & aceto anatica portione, deinde pistentur & per setaceum transcolentur, add. pulver. rad. irid. myrrh. oliban. mastich. croci, aristoloch. rot. aa. ℥℔. flor. chamom. melilot. sambuc. aa. p. j. opopan. sagopen. armoniaci, bdellii, galbani in aq. vite solutor. aa. ℥℔. gummi hedera, styrac. calamitæ aa. ℥ij. euphorb. ℥v. sem. staphisagi ℥℔. argenti vivi saliva jejuni hominis extincti ℥ij. o. o. lilior. ovor. æsippi aa. ℥v. adipis anserini, anatini, suilli, medulla cruris vituli aa. ℥j. mucilaginis seminis lini, fœnu-græco, rad. alib. aa. ℥j. m. cum cera & terebinthina f. emplastrum.

Observ. Glandula emollienda] Scrophulæ talem habent naturam ut emolli queant. Medicus tamen tentæ suas vires oportet. Medicam. sunt scroph. radix scrophular. principatum obtinet, & omnibus debet addi medicamentis; huc pertinet pulv. ad Strumas Augusti de Villanova.

Pag. 64. in notis Deck lit. L. unguentum est tale Poterii. ℞. fol. nicotian. recent. m. vj. butyri insulsi ℔ij. therebinthina veneta ℥iv. miscantur simul & infolentur per octiduum, colentur & torculari fortiter exprimantur; Expressioni adde Cera citrina, gummi armoniac. Galban. aa. ℥ij. pulver. antimonii crudi subtilissime triti, cinnabar. aa. ℥℔. myrrha, thuris aa. ℥ij. m. f. unguentum quod à Poterio laudatur pag. 64. l. c.

Observat.] Et plerumque in mesenterio sunt scrophula tales, idè contabescunt agri, quia denegant insulam succi lactei.

Qq

CAP.

CAP. III.

De Aneurismate.

In infantibus facile pro vena inciditur Arteria, qualem observationem habet Riverius cent. iij. observ. 43. quem tumorem curavit adstringentibus ex bolo, terra sigillata, aceto & albumen ovi, fascia acutissimè superinducta.

In observ. communicatis. 12. refert, ingen em in molem excrevisse tumorem post arteriæ incisionem ex appositione medicamentorum resolventium, & tandem sponte apertum eo in loco, ubi incision facta fuerat. Cent. 4. observ. 34. refert de melancholico, cui tumor mollis sub clavicula dextra eminuit cum insigni pullatione qui insanabilis fuit, post mortem arteriam magnam ascendentem à corde ad claviculam aded dilatam, ut brachii ferè magnitudinem æquaret.

Tunica ejus erat admodum densa & cartilaginea.

Curatio.

Convenit Cataplasma, ℞. Thur. mastich. aa. ℥ij. Balauft. myrtill. acacia. hypocist. matricar. gallar. immatur. aa. ℥j. flor. rosar. rubr. ℥ij. c. album. ovi f. cataplasma procius & in principio statim tumori applicandum, post appone lammam plumbeam & superimpono Emplastrum contra rupturam Augustanorum, vel tale ℞. Rad. bistort. consolid. maj. cy-nogloss. sigill. Salomon. aa. ℥j. flor. rosar. rubr. ligust. chamomel. melilot. balauft. fol. heder. arborese. sem. p. foliat. aa. ℥ij.

summit. cupress. bacc. myrti, malicorii aa. ℥ss. mumia, sanguin. dracon. sarco-coll. mastich. myrrh. thuris aa. ℥j. Croc. martis ℥ss. f. pulvis subtilissimus ter aceto rosar. irrotandus & rursus siccandus est, terendus, & per cribrum trajiciendus c. ol. mastich. cera & terebinth. f. Emplastrum. Totum verò brachium ligetur fascia madefacta tali Epithemate.

℞. Aq. burs. pastor. plantag. Sperm. ran. ℥ss. alum. crud. croci Martis aa. ℥j. lytharg. ℥ij. album. ovar. no. ij. m. Hæc tucissima methodus est curandi aneurismata & tales humores.

Horstius laudat Magisterium opii, si statim in principio applicatur, quia sanguinem ad miraculum usque sistit; idem præstat compositum sperniolæ, cujus descriptionem vide apud Schröderum, vel sperniola Crollii, quia refrigerat potenter.

Puerpera sæpius inopinato moriuntur, quatenus ob nimium parturiendi conatum aneurisma internum rumpitur, & sanguis in cavitatem nobiliorem effunditur, cujus causam sæpè non cognoscunt adstantes & Medici, quia aneurismata interna non cognoscuntur, nisi post mortem aperto cadavere.

Observ. 1. habet etiam Riverius observat. 18. in observationibus communicatis etiam talem habet casum,